

Vážený přítel,

předkládáme vám druhé číslo časopisu *Knihovna: knihovnická revue* v tomto roce. Přináší pět recenzovaných příspěvků, jeden nerecenzovaný, recenzi a dvě stálé rubriky – *Tipy z Knihovny knihovnické literatury* a *Novinky zahraniční knihovnické literatury*.

V prvním článku nás autor uvádí do světa starých map, které jsou součástí našeho kulturního dědictví a současně jsou specifickými informačními zdroji. Zaměřuje se především na Virtuální mapovou sbírku a portál *Charte-antiquae.cz*, který zpřístupňuje databázi digitalizovaných starých kartografických děl (map, atlasů i glóbulů) a současně obsahuje řadu nástrojů pro práci s těmito díly, pro prohlížení, vyhledávání v nich, porovnávání map apod. Dále se věnuje zásadám/doporučením určeným pracovníkům paměťových institucí, jak postupovat při digitalizaci mapových sbírek. Popisuje nejbohatší mapové sbírky v České republice a stav jejich digitalizace. Především jde o naši nejrozsáhlejší mapovou sbírku uloženou v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru, která čítá cca 50 000 mapových listů, a další významné sbírky map v jiných institucích (Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, archivy, Národní knihovna ČR ad.). V článku jsou vysvětleny důležité pojmy spojené s vývojem mapování na našem území: *císařský povinný výtisk, reambulované mapy, stabilní katastr, indikační skici, topografické mapy, II. a III. vojenské mapování, georeferencování* apod.

Druhý článek je teoretickou reflexí entity *dílo* jako entity knihovnické ontologie FRBR. Autor, vyučující na Masarykově univerzitě, ukazuje možnosti využití výsledků českých literárněvědných škol (strukturalismus – Mukařovský, Červenka, teorie fikčních světů – Doležel, Fořt) pro vývoj knihovnické ontologie *dílo*; dokládá, že by knihovní věda měla být schopna modelovat nejen svět aktuální, ale i svět fikční. Formuluje důvody, proč se studie FRBRoo nehodí pro knihovny, ale pro jiné paměťové instituce ano. Vysvětluje, proč si pro danou studii vybral naopak právě model FRBR. V první části příspěvku popisuje, co je dílo, a jaké postoje může člověk k dílu zaujmout. Na to navazuje funkcemi jazyka, autorem díla, zveřejněním díla, uměleckým a intelektuálním obsahem díla. V další části se věnuje několika modelům fikčních světů a popisuje je.

Kolektiv autorů z Oddělení pro standardy NK ČR se věnuje další vrstvě kulturního dědictví, a to nejstarším zvukovým záznamům/médiím ve formě fonováleček a šelakových gramofonových desek. Příspěvek stručně popisuje vznik a historii těchto nosičů a přístup Národní digitální knihovny k ochraně jimi nesené informace a především standardy digitalizace. Důraz je kladen na metadata a metadatové soubory. Na záchranu fonováleček a šelakových desek se zaměřuje projekt *Nový fonograf*. Součástí tohoto projektu je také vytvoření národního standardu pro digitalizaci těchto nosičů a příprava na jejich dlouhodobé uložení. Pozornost autorů je soustředěna zvláště na metadatový popis digitál-

ních dokumentů a použití vhodných archivních formátů. Předkládají specifika metadat, digitální ochrany dokumentů podle zásad digitalizace NK ČR. Věnují se rozdílu mezi popisem gramofonových desek a fonografických válečků. Dále se zaměřují na formáty, které jsou vhodné pro dlouhodobou archivaci a pro zpřístupnění.

Další studie představuje svět fondů slovanských literatur, které jsou uloženy v Knihovně Národního muzea. Charakterizuje prameny, které byly relevantní pro výzkum těchto sbírek (archivní materiály uložené v Archivu Národního muzea, přírůstkové seznamy knihovny, různé typy výročních *Zpráv*, Inventář archivních fondů, tzv. *Ruční katalog* rukopisů slovanského oddělení, *Časopis Národního muzea* (tzv. *Muzejník*) apod.). Zaměřuje se na vznik slovanských fondů Národního muzea (stručně upozorňuje na odlišnosti Slovanské knihovny Národní knihovny ČR), důvody jejich založení, složení fondů, osobnosti, které se o jejich budování zasloužily, akvizici slovanských fondů a jejich další osudy v Knihovně Národního muzea.

Závěrečný článek této části předkládá atributy souborových (archivačních) formátů pro dlouhodobé uchování. V příspěvku jsou popsány postupy v několika zahraničních institucích (Kongresová knihovna, knihovna Harvardovy univerzity, NARA, KOST-CECO a Britská knihovna) a následně v Národní knihovně České republiky. Každá výše jmenovaná instituce klade důraz na jiná hodnotící kritéria pro vhodnost formátu. Autoři je porovnávají a na základě těchto analýz navrhují kritéria a postupy pro hodnocení formátů v praxi Národní knihovny ČR.

Článek polských kolegů je věnován výzkumu časopisů pro děti a mládež vydaných v období 1824–1918. Časopisy jsou rozděleny do skupin: vědecké, společensko-politické, umělecko-literární, školní a harcerské. Na základě průzkumu fondů knihoven ve Varšavě, Krakově, Poznani, Gdaňsku, Vratislavi, Vilně a Lvově vznikla elektronická báze obsahující 1827 ročníků časopisů (ne úplných), jež je základem pro další zkoumání. Studie se zaměřuje na časopisy pro mladší (5–10 let) a starší děti (10–16 let). Autoři popisují, co všechno v dějinách Polska formovalo tyto časopisy: od obecných politicko-ekonomických podmínek, tehdejší výchovné a vzdělávací koncepce, aktuálních literárních a uměleckých proudů po cenzuru, ale také politická a jazyková situace po rozdělení Polska – i vydávání dětských časopisů se lišilo v každém ze tří záborů (ruského, pruského a rakouského) na tehdejší polském území.

Číslo doplňuje recenze nového slovenského výkladového slovníku informační vědy, kterou – s názvem *Chrestomatia informačnej vedy* – napsal prof. Dušan Katuščák. Následuje devět knižních tipů z fondů Knihovny knihovnické literatury, a to jak domácí, tak zahraniční provenience, a rubrika *Novinky zahraniční knihovnické literatury*. V ní přinášíme mj. zkrácený překlad článku o výsledcích mezinárodního srovnávacího výzkumu zaměřeného na vnímání některých nových funkcí či rolí veřejných knihoven (knihovny jako komunitní centra, místa setkávání, místa pro veřejnou debatu) ve srovnání s rolmi tradičními a na hledání argumentace pro podporu knihoven. Výzkum se uskutečnil v několika evropských zemích.

Milí čtenáři, jsme rádi, že jste s námi v této nelehké době. Věřme, že bude lépe. Nezapomeňte prosím na termíny uzávěrek, které naleznete na našich stránkách <https://knihovnavue.nkp.cz/terminy> pro Knihovnu: knihovnickou revue a pro Knihovnu plus <https://knihovnaplus.nkp.cz/terminy>. Děkuji všem, kteří se na tvorbě tohoto čísla podíleli. Přeji krásný advent a vůbec zimní čas. Hlavně hodně zdraví!

Za redakci

Renáta Salátová